

İŞ GÖÇÜNÜN YENİ ŞEKİLLERİ

Hakimniyazova Mavluda Batir kızı

Berdak adına Karakalpak Devlet Üniversitesi

Tarih Fakültesi Sosyoloji bölümünün 4. sınıf öğrencisi

E-posta:mavludaxakimniyazova167@gmail.com

Telefon raqam: +998 88 353 2703

Bu makalede, geleneksel işgücü göçü biçimlerinden farklı olarak, dijital ekonomide ortaya çıkan yeni işgücü göçü biçimleri ve bunlarla ilgili sosyo-sosyolojik sorunlar analiz edilmektedir. Özellikle, uzaktan çalışma ve serbest çalışma platformları aracılığıyla ortaya çıkan “dijital göç” süreci Özbekistanlı gençler örneğinde ele alınmaktadır. Göçmenlerin sosyal entegrasyonu, sosyal izolasyonu, kimlik sorunları sosyolojik teoriler temelinde ele alınmaktadır. Araştırma, modern teknolojiler, pandemi etkisi ve küresel ekonomik değişimler bağlamında önemlidir.

GİRİŞ

Son on yılda, işgücü göçü dünyada hızla değişiyor. Geleneksel göç biçimlerinin yanı sıra, dijital teknolojilerin gelişmesi sonucunda yeni dijital göç ve uzaktan çalışma biçimleri ortaya çıktı. Bugün, birçok işçi ülkeden ayrılmadan internet üzerinden çeşitli platformlarda çalışıyor. Özellikle COVID-19 pandemisi sırasında bu eğilim daha da arttı.

Son yıllarda, işgücü göçü yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyo-sosyolojik bir süreç olarak da önemli değişikliklere uğramaktadır. Geleneksel göçün aksine, dijital teknolojilere dayalı yeni biçimler ortaya çıkıyor: uzaktan çalışma, serbest çalışma, dijital göç. Bu, göçün sosyolojik yorumunu güncelleme ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Özbekistan koşullarında da, dijital ekonominin genişlemesi ve teknolojilerin yaygınlaşması sonucunda işçi göçünün doğası değişiyor. Bu değişiklikler, göçmenlerin sosyal korunmasına ve yasal güvencelerine yeni bir yaklaşım gerektiriyor. Geleneksel göç sistemlerinde ortaya çıkan sorunlar, dijital göç bağlamında daha da karmaşık hale gelebilir.

Sosyolojik açıdan bakıldığında, bu süreçler gençlerin toplumdaki konumunu, sosyal kimliğini, sosyal adaptasyonunu ve aile-topluluk ilişkilerini kökten değiştirmektedir.

Bu nedenle, işgücü göçünün yeni biçimleri ve dijital ekonomi bağlamında göçmenlerin sosyal korunması konusu güncel bir bilimsel ve pratik araştırma nesnesidir. Bu makalede, bu süreçlerin ana yönleri, sorunları ve Özbekistan için umut vadeden çözümler analiz edilecektir.

TEORİK TEMELLER VE SOSYOLOJİK YAKLAŞIM

Dijital göç olgusu hem klasik hem de modern sosyolojik teorilerle yorumlanabilir. Özellikle, P. Berger ve T. Luckmann'ın sosyal yapıcılık teorisine göre, insanlar sosyal gerçekliklerini karşılıklı iletişim yoluyla oluştururlar. Uzaktan çalışan gençler, kimliklerini küresel platformlar aracılığıyla yeniden şekillendiriyor.

Ayrıca, A. Giddens'in modernlik teorisi, dijital ortamda “benliğin” refleksif bir biçimde yaratıldığını vurgular. Bu süreçlerde, dijital işlerle uğraşan gençler klasik çalışma ilişkilerinden uzaklaşıyor.

Pierre Bourdieu'nun sosyal sermaye teorisine dayanarak, serbest çalışma yoluyla oluşturulan sanal ağlar, sosyal kaynakların yeni bir biçimini ifade eder. Bu kaynaklar sosyal korumayı veya psikolojik istikrarı garanti etmez.

METODOLOJİ

Bu makalede, esas olarak ikincil ampirik verilerin analizine dayalı bir yaklaşım kullanılmıştır. Veriler, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Dünya Bankası, “Dijital Özbekistan” programı ve yerel bilim insanlarının araştırmaları temelinde seçilmiştir.

Çalışmada ana ölçüm birimi olarak aşağıdaki sosyolojik göstergeler seçildi: Sosyal izolasyon, uzaktan kimlik, dijital eşitsizlik ve sosyal koruma mekanizmalarının kullanım düzeyi

ANA PARÇA

Son yıllarda, işgücü göçü ve dijital ekonominin etkileşimi giderek arttı. Bu sürecin doğru istatistiksel veriler temelinde analiz edilmesi önemlidir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, dünya çapında 281 milyon kişi göçmen işçi olup, bunların büyük çoğunluğu gençlerdir. Özellikle Orta Asya ülkelerinde, Özbekistan da dahil olmak üzere, gençler işgücü göçünün ana katmanını oluşturmaktadır.

Resmi istatistiklere göre, Özbekistan'da her yıl 600.000'den fazla genç işgücü piyasasına girer, ancak bunların hepsini istikrarlı bir şekilde istihdam etmek mümkün değildir. Bu nedenle, her yıl yaklaşık 1,1 milyondan fazla Özbekistanlı Rusya, Kazakistan, Güney Kore ve diğer ülkelere geçici işgücü göçü yapmaktadır.[1]

Bu yeni "dijital göç" biçimi, sosyolojik olarak “yeni bir sınıfın”, yani teknolojik olarak bağımsız bir gençlik katmanının oluşumuna yol açmaktadır. İşgücü göçünün yeni biçimleri. Dijital ekonomi bağlamında işgücü göçü şu şekillerde gelişmektedir:

- Uzaktan çalışma: Çalışanlar coğrafi konumlarına bakılmaksızın çevrimiçi çalışırlar.
- Serbest çalışma (freelancing): bağımsız uzmanlar çeşitli platformlarda hizmet vermektedir (Upwork, Fiverr vb.).
- Dijital göçmenlik: farklı ülkelerde geçici olarak yaşayan ve çalışan göçmenler.

Bu biçimler, geleneksel göçün aksine, sınırı geçmeden bir göç durumu yaratır. Bu nedenle “dijital göç” olarak adlandırılıyor.

2023 yılında Özbekistan'da 16-30 yaş arası gençler arasında işsizlik oranının %7,8'e ulaşması, işgücü göçünün gençlerin istihdamına etkisini daha net bir şekilde göstermektedir. Bu durum, birçok genci yurtdışında iş bulmaya teşvik ediyor. Aynı zamanda, işgücü göçü yoluyla Özbekistan'a büyük miktarda para transferleri geliyor. Örneğin, 2022'de işçi göçmenleri tarafından ülkeye 16,9 milyar ABD doları tutarında para transferleri yapıldı ve 2023'te bu rakam 18,5 milyar dolara ulaştı. Bu fonların ekonomi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasına rağmen, uzun vadede işgücü göçüne bağımlılığı azaltma ihtiyacı var.[2]

Öte yandan, dijital ekonomi gençler için yeni iş fırsatları sunuyor. Özbekistan Hükümeti tarafından desteklenen "Dijital Özbekistan - 2030" Stratejisi çerçevesinde, BT sektörünü ve uzaktan çalışmaları geliştirmeyi amaçlayan reformlar uygulanmaktadır. Şu anda, ülkede 34 binden fazla genç BT hizmetleri sektöründe faaliyet göstermekte ve serbest çalışma yoluyla gelir elde etmektedir. Örneğin, 2023 yılında Özbekistan'ın BT ihracatı 400 milyon ABD dolarına ulaştı ve bu da genç profesyonellerin küresel pazarlarla bağlantısını güçlendiriyor. [9].

Dijital ekonominin büyümesi Özbekistan'da da gözlemleniyor. Rakhimov ve araştırmalarına göre, ülkede BT sektöründe çalışan gençlerin sayısı son beş yılda üç katına çıktı. Özellikle, Özbekistan IT Park sakinlerinin toplam ihracat geliri 2023 yılında 400 milyon ABD dolarına ulaştı. Bu, gençler arasında BT ve serbest çalışma alanlarına olan ilginin arttığını göstermektedir.[4] Serbest çalışanlar üzerine yapılan uluslararası araştırmalar, bu tür bir istihdam biçiminin gençler için ekonomik bağımsızlığa ulaşmanın etkili bir yolu olabileceğini göstermektedir. Upwork ve Fiverr gibi platformlarda çalışan gençlerin %60'ından fazlası geleneksel ofis çalışmalarına ilgi göstermiyor.İşgücü göçü ve dijital ekonominin gençlerin istihdamına etkisini analiz eden çalışmalar, bu iki sürecin karşılıklı olarak geliştiğini göstermektedir.

Brynjolfsson ve McAfee tarafından yapılan bir çalışmada, dijital ekonominin, gençler için uluslararası gelir elde etme fırsatları yaratması nedeniyle işgücü göçüne alternatif olarak ortaya çıkabileceği belirtiliyor.[5]

Özbekistan koşullarında, İsmailova ve Şadmanov tarafından yapılan bir araştırmaya göre, BT sektöründe çalışan gençler arasında yurt dışına çıkma arzusu azalmaktadır. Özellikle, anket edilen katılımcıların %45'i yabancı şirketlerde uzaktan çalışmayı tercih ettiğini belirtti. Bu, işgücü göçüne bağımlılığı azaltmaya hizmet edebilir.[6]

SONUÇ

Dijital ekonomi bağlamında oluşan işgücü göçünün yeni biçimleri, Özbekistan toplumunda ve tüm dünyada temel değişiklikler yaratmaktadır. Geleneksel göç biçimlerinin yanı sıra (örneğin, geçici olarak çalışmak için yurt dışına çıkmak), uzaktan çalışma, serbest çalışma, BT hizmetleri yoluyla "dijital göç" kavramı güçleniyor. Bu süreç özellikle gençler arasında popüler hale geliyor ve bu da göç yaklaşımlarında yeni paradigmaların ortaya çıkmasına yol açıyor.

Sosyolojik açıdan bakıldığında, dijital göç, sosyal entegrasyon, sosyal koruma, kimlik ve toplumla etkileşim gibi temel süreçleri yeni bir şekilde şekillendirir. Göçmenler artık coğrafi konumlarından bağımsız olarak sanal işgücü piyasalarında faaliyet gösteriyor ve bu da geleneksel sosyal bağlarını zayıflatabilir veya yeni tür sosyal ağlar aracılığıyla güçlendirebilir.

Empirik araştırmalar, dijital göçle ilgilenen Özbekistanlı gençlerin bir kısmının ekonomik bağımsızlığa ulaşmış olmasına rağmen, sosyal ilişkiler, psikolojik durum

ve sosyal kimlik ile ilgili sorunlarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Örneğin, bazı katılımcılar kendilerini toplumdan ayrılmış veya yalnız hissettiklerini belirttiler.

Aynı zamanda, dijital göç bir dereceye kadar devlet tarafından dikkate alınmaktadır. “Dijital Özbekistan – 2030” stratejisi çerçevesinde, BT alanında uzaktan çalışma ve yabancı pazarlara girme fırsatları yaratılıyor. Ancak bu fırsatlar tüm katmanlar için eşit derecede mevcut değildir: dijital okuryazarlık, internet altyapısı ve sosyokültürdeki farklılıklar sonucunda dijital eşitsizlik mevcuttur.

Göçmenlerin sosyal korunması hala ana sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. İşçi göçmenleri - özellikle dijital sektörde çalışanlar - birçok durumda sosyal sigorta, emeklilik ve sağlık hizmetleri gibi koruma mekanizmalarından dışlanmaktadır. Bu durum onların hukuki statüsünü ve sosyal istikrarını zayıflatır.

Öneriler:

1. Dijital göç, resmi yasal ve sosyal statüye sahip bir biçim olarak tanınmalıdır.
2. Uzaktan çalışan göçmenler için sosyal koruma sistemlerinin uyarlanması (çevrimiçi sigorta, emeklilik fonları vb.).
3. Serbest çalışanlar ve dijital göçmenlerle çalışan sosyal hizmet merkezlerinin kurulması.
4. Sosyal araştırmalar ve izleme temelinde dijital göçün sosyal etkilerini düzenli olarak incelemek.

Gelecekte, bu alanda sosyolojik araştırmaların genişletilmesi, gençlerin sosyal ve psikolojik adaptasyonunun ampirik olarak incelenmesi gerekmektedir.

Kaynakçalar

1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). Global Employment Trends for Youth 2023: Technology and the Future of Jobs. Cenevre: ILO, 2023
2. UNESCO. Orta Asya Gençliği ve Barış Kurma Çağrıları. Paris: UNESCO Yayınları, 2022
3. Dünya Bankası. Dünya Kalkınma Raporu 2023: Göçmenler, Mülteciler ve Toplumlar. Washington, DC: Dünya Bankası Grubu, 2023
4. İslamova S. Orta Asya ülkelerinde genç istihdamı ve işgücü göçü. Semerkand: Bilimsel Yayın, 2022

5.Karimova A. ~~Özbekistan Gençlerinin~~ Uluslararası İşgücü Göçü Süreçleri. Taşkent: Özbekistan Bilimler Akademisi, 2023

6.Yuldashev R. Serbest çalışma ve dijital ekonomi: yeni iş ilişkileri. - Taşkent: İnovasyon Yayınları, 2022.